

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Üçüncü Madde — Bu kanunun ahkâmını icraya Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

3. — *Maiyyet ve refakatlerinde mükeffel veznedar ve muhasip bulunan Posta ve Telgraf Başmüdürlüklerinin kefaletten istisnası hakkında (1/1053) numaralı kanun lâyihası ve Posta ve Telgraf Encümeni mazbatası. (1)*

REİS — Efendim, bunun ikinci müzakeresini yapacağız.

Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen yoktur. Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Maiyyet ve refakatlerinde veznedar ve muhasibi mesul bulunan Posta ve Telgraf Başmüdürlüklerinin kefaletten istisnasına dair Kanun

Madde : 1. — Maiyyet ve refakatlerinde veznedar ve muhasibi mesul istihdam olunan Posta ve Telgraf Başmüdürlükleri kefalet itasiyle mükellef değildir.

REİS — Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde : 2. — Bu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde : 3. — Bu kanunun icrayı ahkâmına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

4. — *Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesi hakkında Nizamname-i Dahili Encümeni teklif ve mazbatası.*

(1) Birinci müzakeresi 52 nci içtima zaptındadır.

Riyaseti Celileye

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 20 nisan 1340 da kabulü üzerine mülga Osmanlı Meclisi Mebusanı nizamname-i dahilîsinin yeni teşkilâtımıza uymayan ahkâmının da tadil ve islahı lâzım geliyordu.

Geçen seneki nizamname-i dahilî Encümeni tarafından tanzim ve bir kaç maddesi Heyeti Umumiye-de kabule iktiran eden dahilî nizamname teklifini Encümenimiz uzun uzadıya tetkik ile o esaslar dahilinde diğer bir müsvedde vücuda getirdi. Bu müsvedde Heyeti Celileye arz edilmişti. Yevmi müzakeresi takarrür edince azayı kiram tarafından pek çok ve pek mühim tadilnameler verildi. Bu tadilnameler ariz ve amik tetkik edilmekle beraber azayı kiramdan bir çokları ile de münakaşat cereyan ettiğinden yeni bir müsveddenin Heyeti Celileye takdimine lüzum görüldü.

Yeni teklifimiz şimdi meriyülcra olan nizamnamede münderic ve teşkilâtı hazıramızda telifi kabîl olmayan bilhassa aşağıdaki madde ve fasılları tayyetmiştir. Bir uzuv zait gördüğümüz ve bir iki vazifesini Heyeti Uumiye ve Encümenlere bıraktığımız şubelere ait maddeler, Meclisin sureti teşekkülünü hükümete bildiren yedinci madde; iade olunan kanunlara dair 36 ncı maddenin ikinci fıkrası (buna mukabil) Reiscumhurun on gün zarfında tekrar müzakere olunmak üzere Meclise iade ettiği kanunların usulü müzakeresine dair metne bir madde ilâve edilmiştir.) Hattı humayunun tabî ve tevziine dair 38 nci madde, muvakkaten kanun hüküm ve kuvvetinde olan kararların müzakeresi hakkındaki onuncu fasıl;

Heyeti Mebusanın Heyeti Âyan ile olan muamelat ve münasebatına dair 16 ncı fasıl;

Bunlara mukabil Meclisin teşkilâtı faslı Teşkilâtı Esasiye Kanunumuza tevfikan yeniden kaleme alındı.

Bu müsveddenin ihzarında eski nizamnameden çok istifade ettiğimizi söyleyebiliriz.

Bununla beraber bu maddeler baştan aşağıya yeni teşkilâtımıza, Meclisin bugüne kadar olan örf ve teamülüne tevfik edildiği gibi lisan ve üslup meselesi de nazarı dikkate alındığından ibareler tashih görmüş ve Türkçeleştirilmiştir.

Merasimi mahsusa, Reiscumhur intihabı, Reiscumhurun nutukları, muvazzaf Encümen kâtipleri, Encümen ruznameleri ilişiksiz intihap mazbatalarının şube veya Encümene havale olunmadan Heyeti Umumiye arzı, Encümenlerin miktarı, hidematı umu-

miye ile tanazuru, gizli celseler akdedebilecekleri, isimleri, içtima mahalleri, mazbataları Riyasetçe resen havaleleri, lâyiha ve tekliflerin Teşkilâtı Esasiyeye muvafakatları, Encümenlerin muhaberatı, Heyeti Umumiyedeki mevkileri, esbabı mucibe mazbatalarının nasıl yazılacakları, müstaceliyet kararlarının kasr ve tahdidi, evrakı varidenin Meclisi işgal edememesi, vekillerin Mecliste huzuru, kanunların tefsiri, hükmü bir seneden ziyadeye şamil hususların bütçeye dercedilmemesi, zabıtların tashihi zabıt hülasasının Mecliste okunması, Meclis tahkikatı, teşrii masuniyetin kaldırılması, Arzuhal Encümeninin vazifeleri, mezuniyetler, idare hususâtı hakkında sual, Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümeni, merasimde bulunacak heyetler, temenni takrirlerinin ilgası, tercümei hal varakaları ve bu nizamnameye ait zabı-talar hakkındaki maddeler yeniden tedvin edilen başlıca ahkâmdır.

Maddeleri tedvine saik olan sebepler, kıraati kolaylaştırmak maksadiyle bu umumî mazbataya dağıl, her maddenin altına derc edilmiştir.

Bapların ve mddelerin teselsülünde sabık nizam-nameden frklı ve mantıkî addettiğimiz bir usul takip olundu.

Geçen içtimada kabule iktiran eden bir kaç maddenin ruh ve manası mehmaemken muhafaza edilmekle beraber aynen bu müsveddeye dercleri insicamı bozacağından bunların diğerleriyle mezcini münasip gördük ve o suretle birlikte Heyeti Umumiyeye arzını kararlaştırdık.

Teklifimizi nmüstacelen müzakeresi zaten Heyeti Celilenin kararına iktiran etmişti.

Müzakere için bir gün tahsisini rica ile muad-del teklifimizi Heyeti Umumiyeye arz ederiz.

8 Mart 1927

Nizamnamei Dahili

Encümeni Reisi

Edirne

Faik

Kâtip

Mersin

Aza

İstanbul

Aza

Kars

Mazbata Muharriri

Gelibolu

Celâl Nuri

Aza

İstanbul

Ahmet Muhtar

Aza

Aydın

Aza

Kastamonu

Hasan Fehmi

Aza

Gümüşhane

Aza

Aldana

Aza

Tokat

Emin

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesi
Teklifi Esbabı Mucibe Mazbatasıdır

Riyaseti Celileye

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 20 Nisan 1340 da kabultü üzerine mülga Osmanlı Meclisi Mebusan nizamnamei dahilisinin yeni teşkilâtımıza uymayan ahkâmının da tadil ve islahı lâzım geliyor-du.

Geçen seneki Nizamnamei Dahili Encümeni tarafından tanzim ve bir kaç maddesi Heyeti Umumiyede kabule iktiran eden dahili nizamname teklifinin Encümenimiz uzun uzadıya tetkik ile o esaslar dahilinde diğer bir müsvedde vücuda getirdi.

Yeni teklifimiz el'an meriyül icra olan nizam-namede münderic ve şimdiki teşkilâtımızla kabili telif olmayan ezcumle aşağıdaki madde ve fasılları tayyetmiştir. Meclisin sureti katiiyede teşekkülünü hükümete bildiren birinci madde;

İfade olunan kanunlara dair 36 ncı maddenin ikinci fıkrası;

Hattı humayunun tabi ve tevziine dair 38 inci madde,

Muvakkaten kanun hüküm ve kuvvetinde olan kararların müzakeresi hakkındaki onuncu fasıl;

Heyeti Mebusanın Heyeti Âyan ile olan muamelât ve münasebatına dair on altıncı fasıl;

Bunlara mukabil Meclisin teşkilâtı faslı Teşkilâtı Esasiye Kanunumuza tevfikân yeniden kaleme alındı. Bu müsveddenin ihzarında eski nizamnameden pek çok istifade ettiğimizi söyleyebiliriz. Bununla beraber bu maddeler baştan aşağıya yeni teşkilâtımıza, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugüne kadar olan örf ve teamülüne tevfik edildiği gibi, lisan ve üslup mesaili de nazarı dikkate alındığından ibareler türkçeleştirilmiş ve tashih gör-müştür.

Merasimi mahsusa, Reisicumhur intihabatı, Re-isicumhurun nutukları, muvazzaf şube ve Encümen kâtipleri, şube ve Encümen ruznameleri, ilişkisiz intihap mazbatalarının şubelere havale olunmadan

heyeti umumiye arzı, encümenlerin miktarı, hizmeti umumiye ile tenazuru ve isimlerinde bazı tahavvülat, Tahrir Encümeni, Şube ve Encümenlerin içtima edeceği mahaller, mazbataların niyasetçe resen havaleleri, lâyiha ve tekliflerin Teşkilâtı Esasiyeye muvafakatları, şube ve encümenlerin muhaberatı, Heyeti Umumiyyede Encümenin bulunacağı mevkii, esbabı mucibe mazbatalarının müdellel yazılması, müstaceliyet kararlarının kasri tahdidı, bazı evrakı varidenin Meclisi işgal edememesi Vekillerin celselerde huzuru, kanunların tefsiri, hükümü bir seneden ziyadeye şamil hususatin bütçeye dercedilememesi, Büyük zaptın tashihi, zabıt hulasalarının zabıtnameye derc ve levhaya taliki ile iktifa edilmesi ve Mecliste okunması, Meclis tahkikatlarının, teşrii masuniyetinin kaldırılması, arzıhal Encümeninin vazifeleri, iki ayı geçen mezuniyetler, idare hususati hakkında sualler, Meclis Hesaplarının tetkiki Encümeni, merasimde bulunacak heyetler, temenni takrirlerinin ilgası, mebusların tercümeihâl varakaları, bu nizamnameye ait zabıtlar hakkındaki maddeler yeniden tedvin edilen ahkâmıdır.

Bunlardan başka istizah faslının ilk maddesi de bir teceddüt irae eder. Bugüne kadar mebuslar tarafından verilen istizah takrirlerinin Heyeti Umumiyece ekseriyetle kabul olunmaları şartları, mebusların en müessir mürakabe aleti olan bu hakkın böyle kuyut ve şurut ile engellenmesi muvafık görülmediğinden bu bapta ahrarane gördüğümüz Fransız usulünün iktibasına ihtiyaç görüldü. Bu maddeleri tedvine bize saik olan sebepler, kiraati teshis maksadiyse bu umumi mazbataya değil, her maddenin altına dercedilmiştir.

Geçen inikatta kabule iktiran ile bir kaç maddenin ruh ve manası mehimaemken muhafaza edilmekle beraber aynen bu müsveddeye dercleri insicamı bozacağından bunların diğerleriyle mezoni münasip gördük. Ve o suretle birlikte Heyeti Umumiyye arzını kararlaştırdık.

Teklifimizin serian kabulü takdirinde Meclisimiz yeni esasata göre ve sabıkına nispetle çok ve pek çabuk iş göreceğinden teklifimizin müzakeresi için Heyeti Celilenin bir gün tayin buyurmasını istirham ederiz. 8 Mart 1927

Reis
Edirne
Faik

Mazbata Muharriri
Gelibolu
Celal Nuri

Kâtip	Aza
Muhallifim	Tokat
Mersin	Emin
Niyazi	Aza
Aza	Maddelerin bazılarına
İstanbul	mutarızım
Ahmet Muhtar	İstanbul
	Akçoraoglu Yusuf
Aza	Aza
Aydın	Adana
Doktor Mazhar	İsmail Sefa
	Bulunmadı
Aza	Aza
Kastamonu	Kars
Hasan Fehmi	Aağaoğlu Ahmet
Bulunmadı	

REİS — Meclis dahili nizamnamesinin müzakeresine başlıyoruz. Heyeti Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Birinci Bap

Meclisin teşekkülü

İntihap devresinin ilk içtimaı

BAZI İSTILAHLAR

Madde 1. İntihap devresinin ilk içtimainın birinci inikadının ilk celsesinde daimi reis intihap edilmeye kadar azanın en yaşlısı muvakkaten Heyeti Umumiyye niyaset eder veyahut bir muvakkat reis intihap olunur.

En genç dört aza muvakkaten kâtiplik makamında bulunurlar.

Hangi Mebusun en yaşlı ve hangilerinin en genç olduklarına evvelden tetkiki hususu, vazifeleri yeni Riyaset Divanının intihabına kadar devam edecek olan İdare Âmirlerine aittir.

Devre, tecdidine karar verilmediği halde dört seneden ibaret olan intihap müddetidir;

İçtima, her teşrinisani iptidasından gelecek teşrinievvel nihayetine kadar devam eden Meclis senesidir;

İnikat, Heyeti Umumiyenin muayyen günlerde vaki toplanışlarıdır

Celse, her inikadın teneffüs tatiliyle inkitaa uğrayan kısımlarından her biridir.

HÜSEYİN RIFKI BEY (Edirne) — Efendim, birinci ve ikinci fıkralarda iki nokta vardır ki, muhtacı tashih görüyorum. Daimi reis intihap edilmeye kadar deniliyor. Halbuki Reis her hangi bir

sebeple bulunmayabilir. Binaenaleyh reis değil, reis vekilleri de ilk içtimada riyasete geçebilmelidir.

Sonra, intihap edilir deniyor. Halbuki asıl gaye, reisin vazife alması, mevkiine geçmesidir. Onun için intihap edilinceye kadar yerine vazife alıncaya kadar demelidir. Sonra azanın en yaşlısı muvakkaten Heyeti Umumiyeye Riyaset eder veyahutt muvakkat bir reis intihap olunur deniyor. Azanın en yaşlısının Riyaset mevkiine geçmesi doğrudur, fakat Riyaset mevkiine geçmekten imtina etmesi mümkündür. Sonra asıl mühim nokta; azanın en yaşlısı Riyaset eder veyahutt bir muvakkat reis intihap olunur deniyor. Bu iki şekilden hangisinin kabul edileceği musarrah değildir. Açık bırakılmıştır. Meclis daha karar verecek halde değil, teşkül ve taazzuv halindedir. Ve bilhassa muvakkat reis intihap olunur deniyor. Eğer Meclis muvakkat reis intihap edecek halde ise niçin daimî reis intihap etmesin? Bu noktalar noksandır. En geç dört aza muvakkaten kâtiplik makamında bulunurlar deniyor. Kezallık bu dört aza içinden bir veya iki tanesi kâtiplikten imtina edebilir. Onun için böyle demektense en genç azadan dört kişi denilerek biraz açık kapı bırakılsa daha muvafık olur kanaatindayım.

KEMAL BEY (Adana) — Efendim, azadan en yaşlısı yerine eski reis veya reis vekillerinden birisi Riyaset makamını işgal etse daha muvafıktır. (Ya o zat intihap edilmemiş ise sesleri)

REİS — Efendim, takrirler okunacaktır.

Riyasete

Maddedeki birinci ve ikinci fıkraların berveçhiati tadilini teklif ederim:

Riyaseti mevcut azadan en yaşlısı ve onun imtinai takdirinde ondan sonra en yaşlı olan aza yeni intihap olunan Reis veya Reis vekillerinden birisi vazifeyi deruhte edinceye kadar ifa eder.

En genç azadan dört zat muvakkaten kâtiplik vazifesini görürler.

Edirne

Hüseyin Rıfki

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin dördüncü fıkrasının şu şekilde tadilini teklif ederim.

İçtima senesi her teşrinisani iptidasından o senenin teşrinievvel nihayetine kadar devam eden müddettir.

Siverek

Kadri Ahmet

NAİM HÂZİM BEY (Konya) — İçtima, her teşrinisani iptidasından gelecek teşrinievvel nihayetine

kadar devam eden Meclis senesidir, ibaresini muğlak görüyorum, lütfen tashih etsinler.

EMİN BEY (Eskişehir) — Efendim, görüyoruz ki Meclisin müstemirren devamına ne imkân var, ne de lüzum vardır. Teşkilâtı Esasiye Kanunu yapılırken o zamanki lüzuma müsteniden müstemir kaydı konmuştur. Şimdi lüzumu yoktur. Görülüyor ki bugün dört ay devam kâfidir. (Gürültüler) bugün bir sene devam etmek imkânı yoktur. Bendeniz diyorum ki (Gürültüler), (Teşkilâtı Esasiye meselesidir sesleri). Efendim, müsaade buyurun Teşkilâtı Esasiye Kanununa bizde sizin kadar sâdıkdız. Fakat burada bir şey var. Tecrübelerimiz göstermiştir ki mesele benim dediğim gibidir. Eğer bu Meclise iş adamı toplamayıp boş adam toplayacak isek o başka. Bugün dört ay içtima kâfidir.

NİZAMNAMEİ DAHİLİ ENCÜMENİ REİSİ FAİK BEY (Edirne) — Efendim, Emin Beyefendinin söyledikleri Teşkilâtı Esasiye Kanununa taalluk eder bir meseledir. Bununla katiyen alâkası yoktur. Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadili de başka türdür, binaenaleyh söyledikleri de varîd değildir.

(Hüseyin Rıfki Bey'in takriri tekrar okutuldu).

REİS — Nazarı dikkate alanlar...

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Usul hakkında söyleyeceğim, müsaade buyurun. Efendim, bunun müstaceliyeti kabul edildi, bir defa müzakere edilecektir. Tadil için verilen takrirleri encümen takabbül etsin. Ve sureti hususiyede müzakere etsin ve maddeyi de o suretle göndersin (O zaman bir senede çıkmaz sesleri).

Efendim; Hüseyin Rıfki Beyin takririni nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı dikkate alınmamıştır.

(Kadri Ahmet Beyin takriri tekrar okundu).

REİS — Nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar lütfen el kaldırsın.. Nazarı dikkate alınmamıştır.

Riyaseti Celileye

Maddede (Devre)'nin tarifine müteallik fıkradaki (tecdidine) kaydı maksadı ifadeye kâfi değildir. Tecdit veya temdidine demek iktiza eder, tashihen kabulünü teklif ederim.

Kocaeli

İbrahim

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Meclisin temdid-i yoktur efendim.

REİS — Takriri nazarı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı dikkate alınmamıştır efendim. O halde maddeyi reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul olunmuştur.

Tahlif

Madde 2. — Muvakkat Riyaset Divanının teşekkülünden sonra Teşkilâtı Esasiye Kanununun 16 ncı maddesi mucibince mebuslar intihap dairelerinin heca harfleri sırasıyla tahlif olunurlar.

Tahlif, Teşkilâtı Esasiye Kanunundaki yemin metnini kürsü üzerinde yüksek sesle okumaktır.

Sonradan Meclise iltihak eden mebuslar da ilk celsede bu rasimeyi ifa ederler.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Öteden beri müteakiplerimiz; tahlif mazbataların tetkikinden sonra yapıldı.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Teşkilâtı Esasiye Kanunu sarıhtır. Tahlif bütün merasime tekadüm eder.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Daimi Riyaset Divanı İntihabı

Madde 3. — Tahlif merasimini müteakip daimi Riyaset intihabı icra edilir.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Riyaset Divanı Müddeti

Madde 4. — Riyaset Divanının vazifesi bir içtima senesi içindir.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Riyaset Divanının Nasıl Terekküp Edeceği

Madde 5. — Riyaset Divanı :

1. Reis;
2. Üç Reis Vekili;
3. En az dörtte biri münavebe ile Heyeti Umumiye de bulunmak üzere altı kâtip;
4. Üç İdare Âmirinden mürekkeptir.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, burada bir sehvi tertip vardır. (En az dörtte biri münavebe ile) yerine dördü münavebe ile olacaktır.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Dört kâtip kâfi değil.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim; kâtibin adedinin altıya çıkarılmasının sebebi hafi cel-

se zabıtlarının tutulması için laakal altı kâtime lüzum olduğu içindir. Evvelki Mecliste böyle kabul edilmişti. Şimdi ise hafi celse zabıtlarını Meclis zabıt kâtipleri tutuyorlar. Divanı Riyaset kâtiplerine bir kanunu mahsusla tahsisat veriliyor, vazifelerini ifa etmeye mecburdurlar şu halde altı fazladır, dört kâfidir.

Riyaseti Celileye

Kâtip adedinin dörde tenzilini teklif eylerim.

Bozok

Süleyman Sırrı

REİS — Arkadaşların içinde mezun olanlar bulunur. Mazur olanlar da bulunur. Bunu nazarı dikkate almanız lâzımdır.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Riyaset ihsası edenler. Doğru değildir.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Bu hususta rey ettiniz. Riyaset makamını işgal edemezsiniz, ihsası rey ettiğiniz için bu maddeyi reye koymanız doğru değildir.

REİS — Hayır efendim, Divanı Riyaset namına söylüyorum.

(Süleyman Sırrı Beyin takriri tekrar okundu)

REİS — Takriri kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Riyaset Divanının Nasıl Terekküp Edeceği

Madde 5. — Riyaset Divanı :

1. Reis;
2. Üç Reis Vekili,
3. En az ikisi münavebe ile Heyeti Umumiye de bulunmak üzere dört kâtip,
4. Üç İdare Âmirinden mürekkeptir.

REİS — Maddeyi bu şekilde kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Riyaset Divanının Nasıl İntihap Edileceği

Madde 6. — Riyaset Divanı hafi rey ve mutlak ekseriyetle intihap edilir.

Mutlak ekseriyetin hâsıl olmadığı takdirde aynı usule tevfikân ikinci defa intihap icra edilir.

Bunda da mutlak ekseriyet hâsıl olmazsa en ziyade izafi ekseriyet kazananlardan istenilen adedinin iki misli ayrılarak bunlar hakkında üçüncü defa reye müracaat olunur.

Bunda izafi ekseriyet kâfidir.

Reylerde tesavi olursa kuraya müracaat edilir.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Reis, Reis Vekilleri, Kâtipler ve İdare Âmirlerinin
Ayrı Ayrı İntihapları

Madde 7. — Reis, Reis Vekilleri, Kâtipler, İdare Âmirleri için ayrı ayrı reye müracaat olunur. Rey varakalarına Reis için bir, Reis Vekilleri için üç, Kâtipler için altı, İdare Âmirleri için üç isim yazılır.

(Kâtipler dört olacak sesleri)

REİS — Efendim; maddeyi, kâtipleri dört olarak tashih ettikten sonra kabul edenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Reisicumhur İntihabı

Madde 8. — Daimî Riyaset Divanının intihabı akabinde Reisicumhurun intihabına başlanır. Reisicumhur hafi rey ve mutlak ekseriyetle intihap edilir.

Bu intihapta reylerin tasnifi için kura ile dokuz mebus tefrik ve reyler Heyeti Umumiye salonunda alenen tasnif olunur.

İntihabın neticesini Meclis Reisi Heyeti Umumiye'e bildirdikten sonra Reisicumhur intihap olunan zatı hazır ise Riyaset Kürsüsünü işgale davet eder.

Reisicumhur, Riyaset kürsüsüne çıkıp Teşkilâtı Esasiye Kanununun 38 nci maddesi mucibince yüksek sesle yemin eder.

Ondan sonra kürsüyü Meclis Reisine bırakır.

O da inikada derhal nihayet verir.

REİS — Efendim, maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Reisicumhur intihap edilen zat hazır değilse.

Madde 9. — İntihabı esnasında Reisicumhur hazır değilse Meclis Reisi intihabın neticesini Heyete ve intihap olunan zata bildirir.

Reisicumhur geldikte yukarıda zikredildiği veçhile yemin eder.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Müteakip İçtima Senelerinde Riyaset Divanı İntihabı ve Reisicumhurun Nutkunu Okuması

Madde 10. — Her içtima senesi iptidasında daimî reis intihap edilinceye kadar aynı içtimanın sabık Reis Vekillerinden en yaşlısı muvakkaten Heyeti Umumiye'e Riyaset eder.

Bu takdirde sabık kâtipler kâtiplik makamında muvakkaten bulunurlar.

Muvakkat reis yoklama yapar. Nisap varsa ve Reisicumhur o gün nutkunu irat edecekse kürsüyü işgal ile celseyi açar ve sene başı nutkunu irat eder.

Ondan sonra Riyaset kürsüsünü muvakkat reise bırakır.

Bunu müteakip daimî Riyaset Divanı intihabatına başlanır.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Efendim, bir sual soracağım. Serlevha, müteakip içtima senelerinde Riyaset Divanı intihabı ve Reisicumhurun nutkunu okuması demek, nutuk kıraati müteakip intihap senelerinde olacak. Yukarıda Reisicumhurun intihabından sonra Reisicumhurun iradı nutuk edeceği görülmüdü. Halbuki serlevhada müteakip senelerde nutkunu okuması deniyor. İlk sene nutuk okumayacağı gibi bir mana çıkıyor?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Nutku Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince okuyacaktır. Sarih-tir.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Reisicumhurun nutkunu Başvekil okursa.

Madde 11. — Reisicumhurun nutkunu Teşkilâtı Esasiye Kanununun 36 ncı maddesinin son fıkrası mucibince Başvekil okuyacak ise, hitabet kürsüsünden kıraat eder.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Merasimi Mahsusa

Madde 12. — Merasimi mahsusa her içtimanın bidayetinde ve Teşkilâtı Esasiye Kanununun 25 nci maddesi mucibince intihabın teodidine karar verilmesi üzerine Teşrinisanının ilk gününden evvel vukubulan fevkalâde içtimaların bidayetinde icra olunur.

REİS — Efendim, maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

İKİNCİ BAP

İntihap Mazbataları

İlişiksiz Mazbatalar

Madde 13. — Daimî Riyaset Divanının (ve icabında Reisicumhur) intihabından sonra intihapları hakkında şikâyet ve itiraz vaki olmayan ve bu nizamnameye müzeyyel nümunesine muvafık olan mazbatalar reis tarafından Heyete arz ile isimler birer birer okunarak işâri rey ile tasdiğe ictiran eder:

NİYAZİ BEY (Mersin) — Muhterem arkadaşlar; bu maddenin hini müzakeresinde Encümende efkâr ikiye ayrıldı. Bir kısmı eski şeklin muhafazası taraftarı oldu. Bir kısmı da bu şeklin tedvinî taraftarı bulundu. Bendeniz ekalliyette kaldığım için noktai na-

zarımı müdafaa etmek vaziyetinde kaldım. Şimdiye kadar cari olan usul, intihap mazbatalarının şubelere tefrikiyle heyeti umumiyesinin tetkikten geçirildikten sonra Meclisçe tasdiki şeklindedir. Halbuki bu madde, yani on üçüncü madde, intihapları hakkında şikâyet ve itiraz vaki olmayan ve bu nizamnameye müzeyyel nümuneye muvafık olan mazbataların esbabı mucibedeki tabir mucibince otomatikman tasdikini ifade ediyor. Malumu âlileri inithap bir milletin en büyük bir hakkıdır. İntihabın kıymetini ve kuvvetini tasdik hakkı yalnız Meclisi Âliye aittir. Evet şikâyet varit olur. Bu doğrudan doğruya tetkik heyetine veya şubeye gider. Fakat şikâyet vaki olmamakla beraber bir intihabın esas itibariyle kanuna muvafık surette cereyan ettiği ne ile ispat olunabilecektir? Malumu âlileri Teşkilâtı Esasiye Kanununun maddei mahsusasında mebusluk için bazı evsaf ve şerait mevcuttur. Keza ahiren kabul ettiğimiz kanun ile bazı memuriyetlerle mebusluğun cem'ine müsaade etmemişiz, istifayı meşrut kılmışızdır. Bunlardan bir kısmı heyeti teftişiyenin gözünden kaçabilir, intihap dairesinin tetkikinden kaçabilir. Bunun için şikâyet beklemek de fazladır. Bazen şikâyet vaki olur, bazen olmaz. Neden mazbataların her yerde olduğu veçhile heyeti umumiyesi tasdikten geçmesin. İntihap heyeti teftişiyesi ilk kararı veren bir heyettir. Bu heyetin fevkinde herhalde Meclisi Âlinin bir tetkiki olmalıdır ki; karara iktirana bir zemin olabilsin. Her fert, her mebus intihabından sonra intihabın bir heyeti âlinin tasdikine arzını istediği gibi akâliyyette kalan namzetlerde aynı fikir ve mütalaada bulunabilirler. Her ne kadar 13 ncü madde zirinde yazılan esbabı mucibede Riyaset makamının bu vazifeyi ifa edeceği beyan edilmiş ise de, Riyaset makamına bu hususta verilen vazife çok mahduttur ve tabirleri veçhile otomatik bir surette Riyaset bakacak, hiç tetkik etmeyecek. Mazbata usule muvafık mıdır? Şikâyet mevcut mudur? Değil midir?

RASİH BEY (Antalya) — Zaten şubeler de onu yapar.

NIYAZI BEY (Devamla) — Müsaade buyurun. Şikâyet mevcutsa gönderecek, değilse Heyeti Umumiyyeye arz edecek. Heyeti umumiye ise meselenin esasına vakıf olmadan ve kendi cüz'ü olan bir heyet tarafından tetkikat ve tahkikat icra edilmeden kabul vaziyetine geçecektir.

RECEP ZÜHTÜ BEY (Sinop) — Divanı Riyaset kendi cüz'ü değil mi?

NIYAZI BEY (Devamla) — Hayır, Divanı Riyaset tetkik etmeyecektir. Sarahat vardır. İsterseniz es-

babı mucibedeki fıkrayı okuyayım. «Tâhilden âri mazbataların ise böyle uzun ve kırtasi muameleye tabi tutulmalarına lüzum görülemedi. Bu suretle muamelenin selametine halel gelmemek üzere zamandan kazanılmış olur... ilh.» Sonra aşağıda «tanzim ettiğimiz intihap mazbatası nümunesi ise reisin vazifesini mihaniki bir hale koyuyor. Reis bir mazbatada edna meşruhat görür veyahut bir şikâyetname alırsa keyfiyeti derhal Heyeti Umumiyyeye bildirir» almazsa yapacağı bir şey yok. (Gürültüler) Müsaade buyurun! Son kabul edilen şekil veçhile şubeler kalkıyor, bir intihap tetkik heyeti teşekkül ediyor. Encümenin bundan bir ay evvel yapmış olduğu lâyhada şubeler mevcuttu. Gerek eski şekilde ve gerek bu şekilde şube veyahut intihap tetkik heyeti bütün mebusların mazbatalarıyla meşgul olmayacaktır. İyice arz edeyim. Yalnız usulüne muvafık olmadığı veyahut şikâyet geldiği vakit Riyaset tarafından mihaniki bir halde gönderilecek olan mazbatalarla meşgul olacaktır. Meselenin ruhu budur. Ve bu mesele bütün memleketlerde uzun uzadıya tetkik edilmiştir. Hiçbir meclis kendi azasının ve heyeti umumiyesinin tetkik hakkını kimseye vermemiştir. Herhangi bir meclis... (Vardır sesleri) Yalnız üç müstesna var, onu da biliyorum, arz ederim. Hiçbir meclis kendi azası hakkında kendi şubesinin yahut kendi tetkik heyetinin kararı lâhik olmadıkça tasdik vaziyetini kabul etmiyor.

ALİ BEY (Rize) — Mehmet Atâ Beyin kitabını okumadınız mı?

NIYAZI BEY (Mersin) — Müsaadenizle hepsini bilirim. Değil Atâ Beyin kitabını, me hazlarını bile okudum. Yalnız Japonya'da intihap mazbatalarının tetkiki İstinaf Mahkemelerine bırakılmaktadır. Sırbistan'da Mahkemei Temyize bırakılmaktadır. İngiltere'de intihap mesaili kısmen yani şikâyet vesair hususlarda mahkemelere ait bir hak olarak kabul edilmekte ve fakat şeraiti intihabiyeyi haiz olup, olmadığı meselesi İngiltere Parlamentosunun bir hakkı olarak kabul edilmektedir. İntihap mazbatalarının İntihap Tetkik Heyetince yani şubelerin lağvı kabul edilerek intihabı tetkik heyetince mütalaası cihetine gidilirse bunun me hazı olsa olsa İtalya şekli olabilir. İtalya'da Jont vardır. Bu; Jont Dezeleksiyon otuz kişiden mürekkeptir. Elimizde bulunan lâyhadaki şekil gibi... Orada bile bütün mazbatalar hakkında jondun tetkik hakkı mevcuttur. Yani Riyaset bütün mazbataları gönderir. Yalnız bütün memleketlerde cari bir kaide vardır. Hakkında şikâyet vaki olmayan ve muallel olmayan mazbatalar bir an evvel çıkarılır. Farkı budur. Mutlaka Meclisi Âlinin bir dairesinin nazarı tet-

kikinden geçer. Şeraiti intihap meselesi vesaire tetkik edilir. Badehu, Meclisin Heyeti Umumiyesine gelir. Meclis Heyeti Umumiyesi ondan sonra kabul eder. Bendenizin bu hususta eski nizamnamedeki şeklin ve yahut şubelerin yerine tetkik heyeti kabul edildiği takdirde Tetkik Heyetinin heyeti umumiyesinde kabul fikrinde olduğu için bir tadil teklifi arz ediyorum. Arz ettiğim şey eski nizamnamenin aynen kabulüdür. Bu mesele bir çok memleketlerin değil nizamnamelerine hatta doğrudan doğruya kanunu esasilerine girmiş bir meseledir.

HÂCİM MUHİTTİN BEY (Giresun) — Efendim, Niyazi Bey biraderimizin buyurdukları gayrı varittir. Bazı memleketlerde şöyle, bazı memleketlerde böyle birtakım usuller vardır. Fakat şimdiye kadar tatbik edilen usul, şimdiye kadar bizim Meclisimizde gerek birinci devrede ve gerek ikinci devrei intihabiyede yapılan şekil, bu mazbatalar şubelere gidiyordu, eğer bir şikâyet varsa, bir ihbar varsa o vakit onun hakkında tetkikat ve tahkikat yapıyordu. Böyle muallal olmayan veyahut şikâyet ve ihbar edilmeyen mazbata hakkında etiket tarzında bir karar veriliyor ve Heyeti Âliyenize geliyor, kabul ediliyordu.

İHSAN HÂMÎT BEY (Ergani) — Ne mahzuru vardı?

HÂCİM MUHİTTİN BEY (Giresun) — Fazla bir kırtasiyecilikten başka hiçbir faydası yoktur. Binaenaleyh bu maddenin aynen kabulü muvafıktır.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Efendiler! Meselede kırtasiyecilikten başka bir de prensip meselesi vardır. Mebus intihap edildikten sonra mı mebusur, yoksa burada kabul edildikten sonra mı mebusur? Hiç şüphe yoktur ki mebusiyet hakkı iradei milliyenin taalluk etmesine vabestedir. İradei milliyeye taalluk ettiği dakikadan itibaren mebusiyet sabittir. Binaenaleyh intihap dairesi milletin namına vekâleten filan adamı intihap etti ve mazbatasını yapıp gönderdi mi o dakikadan itibaren mebusur. Bu mebusluk o dakikadan itibaren mevcuttur. Meclisi Âlinin tasdiki, mebusiyeti tasdik değildir. Meclisi Âlinin mazbatayı tetkiki sırf merasime riayet edilmiş, edilmemiş mi diye o mahiyette bir tetkiktir. Binaenaleyh tetkik meselesi bir şüphe varit olduğu zaman tahakkuk eder. Bir dairei intihabiye memleketin heyeti umumiyesi namına birisini mebus intihap etmiş iken ve hakkında hiç de bir şüphe yok iken onun mazbatasını tetkik etmek, tahkik etmek hâkimiyeti milliyeye prensibine muhaliftir. İşte bunun içindir ki : Hâkimiyeti Milliyeye prensibine en ziyade sahip olan muhitlerde tasdik ve tetkik meselesini kaldırmışlardır.

Mebus intihap edildiği günden itibaren mebus adediliyor. Meğer ki bu intihap muayyen merasime muvafık olmamış olsun. Binaenaleyh, tahkik ve tetkik, muayyen merasime muvafık olmamış olduğu hakkında bir şikâyet, bir tereddüt hâsıl olduğu dakikadan itibaren varit ve mevcuttur. İşte bunun içindir ki; İngiltere'de - ki herhangi bir memleketten ziyade serbest bir intihap yapılıyor - mazbata tasdiki, tetkik meselesi yoktur. Meclise bile gelmez. Eğer şikâyet varsa, şikâyet doğrudan doğruya - hatta muayyen, filan mahkemeye gitmez - mahakimi umumiye birisine gider ve mahakimi umumiye bu mesele hakkında fikrini kararını verinceye kadar mebus yine mebusur. Mebusana iştirak eder, reyini verir. Yalnız mahkeme kavanini mevcudeye göre intihabın muhalifi kaide ve usul olduğuna karar verdikten sonra onun mebusluğu sakıt olur.

TALAT BEY (Ardahan) — Yine Meclisin kararıyla.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Hayır, hayır, mahkemenin kararıyla, mahkeme karar verirse ki bu intihap kavanini mahsusaya mugayir icra edilmiştir. O dakikadan itibaren mebusiyet sakıt olur, işte bu meselede bu prensip meselesi vardır. Bu esas meselesi vardır. Milletin iradesi tecelli ettiği günden itibaren mebus, mebusur. Meğer ki bir şüphe varit olsun. Bu şüphe varit olmadıkça, şikâyet varit olmadıkça o mebusiyet bakidir ve onu tasdik etmek meselesi hâkimiyeti milliyeye esasını ihlâl edici bir vaziyettir. Onun için bu kere Encümeniniz bu noktaları nazarı dikkate alarak bir taraftan merasimi kısaltmak, diğer taraftan prensibe sadık kalmak üzere intihabı hakkında şikâyet vaki olmayan zevatı aynen mebus olarak telakki etmiş, edilmesi lâzım geldiğini Heyeti Âliyenize arz etmiş ve şikâyet vaki olduğu zaman onun ya bir encümene veya bir başka mahalle tetkikini tensip etmiştir ki bilhassa prensip itibariyle bu tarz, pek doğrudur. (Muvafık sesleri)

RASHİH BEY (Antalya) — Ahmet Bey biraderimin beyanatını teyiden arz edeceğim. Heyeti Celileniz malumu âliniz Kanunu Esasî Encümeninin bir mazbatasını kabul ettiniz. Mazbata, nizamnamenin Encümen tarafından Heyeti Celilenize arz edilen bu şekli teyit eder şekildedir. Malumu âliniz mebusluk intihabın hitamiyle - hatta mazbatanın tanzimine bile hacet yoktur - intihabın hitamiyle tahakkuk eder. Binaenaleyh burada tasdike arz olunan şey mazbatadır. Mebusluk değildir. Binaenaleyh hakkında şikâyet olmayan bir mazbata üzerinde tetkikin bir manası yoktur.

Eski şeklimizde şubelerde uzun uzadıya tetkikiyle Meclis bir iki gününü bu işe hasrederdi. Şikâyet yoktur. Bu işte tadil de yoktur. Esasen Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince intihaba mani hali de yoktur. Artık bunun üzerinde tetkikin manası kalmaz. Binaenaleyh Encümenin şekli daha muvafıktır. Niyazi Beyefendinin itirazları bendenizce varit değildir.

NIYAZİ BEY (Mersin) — Efendim! Muhterem Hukuku Esasiye Müderrisinin mütalaasını dinledim. Hukuku Esasiye Müderrisi bunu söylerken zannedirim, esbabı mucibesinde biraz başka yoldan gitmişlerdir. Bunu itiraf buyursunlar. Bilakis demokratik sistemini en yüksek bir derecede tatbik eden bütün memleketler aynı esası kabul ediyorlar. Hatta İngiltere'de bile mahakime ait olan cihet, şikâyet meselidir. Yani intihaba ait olan yolsuzluklar cihetidir. Yoksa kabiliyeti intihabiyenin tetkikini İngiliz Parlamentosu kendisinde bırakmaktadır. Yalnız Japonya'da mahakimi istinafiyeye bırakıyor ve Sırbistan'da da Temyiz Mahkemesine bırakıyor. Başka istisna yoktur.

Fransa, İtalya, Belçika, Felemenk hulusa Amerika da dahil olduğu halde bütün memleketler teşkilatlarını demokratik esaslara istinat ettirmişlerdir. Onların bu esası kabul etmeleri, arz ettiğim noktanın hâkimiyeti milliye prensibi ile taarruz etmediğini en basit, en belîğ bir şekilde ifade eder.

Sonra efendiler; Encümenin teklif ettiği bu şekilde yalnız şikâyet vürudunda ve bir de formülüne, şekline uygun olmayan mazbatalar tetkik olunacaktır. Halbuki tetkik olunacak cihetler, yalnız şekil meselesi değildir. İntihabın esasını teşkil ciheti de vardır. Meselâ; bir yerde kanuna ve usule muvafık bir intihap yapılmazsa rica ederim, intihap heyeti teftişiyesi bu hususta katî bir salâhiyeti ve vazifeyi haiz midir? İntihap heyeti teftişiyesi meseleyi bedâî olarak halleder. Onun kanuna ve esasa muvafık olup olmadığının tetkiki doğrudan doğruya, her memlekette kendi millet meclislerine aittir.

Sonra efendiler, Muhterem Rasih Beyefendi sonra kabul edilen kanundan tefsirden bahsettiler. Bunun bura ile hiçbir alâkası yoktur. O, memuriyet meselesi ile alâkadar bir meseledir ve bununla tezat teşkil etmez ve bizim bu husustaki esası tebdil etmeliğimize sebep olamaz. Mebusların izzeti nefsine ait olan bir meseleyi daha izah etmek isterim. Malumu âlileri bir mazbata nasılsa heyeti teftişiyenin bir hatası yüzünden şekle uymazsa o mebusun mazbatası

tetkike gidecek, öteki mebusların mazbatası şekle uygun olduğu cihetle kabul edilecek, şikâyet meselesi de yoktur. Şöyle bir tabirle söyleyeyim. Yani ilişkili mazbatalar, ilişiksiz mazbatalar - muallel, gayrı muallel değil, - Meclis Riyaseti tarafından birtakım esamî okunacak ki; bu esamî ilişiksiz mazbatalardır. Rica ederim. Bir mebusun dairei intihabiyesi usul dairesinde mebus intihap etmiştir. Fakat nasılsa kendisine kâtibin, heyeti teftişiyenin herhangi bir hatası yüzünden şekle uygun bir mazbata verilmemiştir. Neden onun mazbatası geri kalsın? Hiçbir sebep yoktur, neden dairei intihabiyesi kendi mebusunun evrakını yanlış tanzim etmesi yüzünden onun izzeti nefsini kırarak bir vaziyete düşsün? Asla kabul edilemez. Efendiler, mahkeme sistemini biz kabul etmiyoruz. Mademki, mebusluktan iskat hakkını Meclisi Âliye vermişizdir. Mebusluğunun tetkik ve kabulü de Meclisi Âliye aittir. Ve bu, prensibimize en muvafık bir şekildir.

RASİH BEY (Antalya) — Efendim, Niyazi Beyefendi neyi müdafaa ediyorlar, anlamadım. (Biz anladık sesleri) Bir taraftan mebusluğun mukaddes olduğunu, buna fazla taarruz edilmemesini müdafaa eder bir tarzda görünüyor. Diğer taraftan o kadar takayyüdat yapmak istiyor ki, talilsiz, taallülsüz olarak mazbatalar Meclisi Âlinin tetkikine arz edilirse, bir cürüm mahiyetinde telakki ediyorlar. Bu nasıl olur? (Yok sesleri) (Gürültüler) Taallül yok, şikâyet de yoksa, asıl mebusluğu tespit eden, tahakkuk ettiren onu teyit ettiren mazbatadır. Mazbatayı tetkik için - kendi tabirleri veçhile - 'bir şubeye veyahut bir Encümene şikâyet olmadan veya taallül olmadan vermekte bir mana yoktur. Saniyen buyuruyorlar ki mazbata nümuneye muvafık olursa, olmazsa heyeti teftişiyeye muayene eder mi? Etmez mi? Vazifesi mi, değil mi? Evet Heyeti Teftişiyenin vazifesidir. Namzetliğini vaz eden her zatın üzerinde Heyeti Teftişiyeye manii intihap bir hali var mıdır, yok mudur? Diye tetkike salâhiyettardır. Onun için Heyeti Teftişiyeye mazbatasını tanzim ederken alâkalanır. Nizamnamenin kabul ettiği nümune tabii tabı ve intihap teftiş heyetlerine gönderilir. Bu suretle buyurdıkları mahzurun önü de alınmış olur. Onun için ettikleri fazla telaş yerinde değildir. Bilakis intihaba hürmet eden bir maddedir. Kendileri müdafaaalariyle talilden ve taallülden arı olan bir mazbatayı doğrudan doğruya tetkike tevdi etmek suretiyle intihabı zayıflatıyor. Yani müdafaa ettikleri esas noktayı zayıflatıyor.

REİS — Kifayet takriri vardır, okunacak.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddenin reye vaz'ını teklif ederim.

Kastamonu

Ali Nazmi

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim, kifayet aleyhinde söz söyleyeceğim; efendim, bu bir defa müzakereye tabi olduğu için isticlal buyurulmasını rica ederim. Bendeniz mazbatanın doğrudan doğruya Reis tarafından Meclise arzına muhalif değilim. Yalnız burada bir ibare var; (Ve bu nizamnameye müzeyyel nümunesine muvafık olan) ibaresini malumu âliniz nizamnameye muvafık olarak ihtimal ki herhangi bir vilâyette harfi harfine nümuneyi tatbik edemezler. Belki, bir sütunu muvafık olamaz, noksan olur. Bu nümune, nizamnameden ziyade İntihabı Mebusan Kanununa girmelidir. Onun için (ve bu nizamnameye müzeyyel nümunesine muvafık olan) fıkrasının tayyını teklif ederim. Bu, İntiha Kanununa girer. (Kastamonu Mebusu Ali Nazmi Beyin kifayet takriri tekrar okundu)

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Kâfi görmeyenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

Riyaseti Celileye

Madde 13. — Daimî Riyaset Divanının (ve icabında Reiscumhurun) intihabından sonra Meclis Reisi azanın mazbatalarını Heyeti Umumiyece kur'a ile tefrik edilecek otuz azadan mürekkep mazbataların tetkiki Encümenine havale eder.

Mersin Mebusu

Niyazi

Riyaseti Celileye

Maddedeki, vaki olmayan kelimesinden sonra gelen (ve bu nizamnameye müzeyyel nümunesine muvafık olan,) ibaresi Nizamnamei Dahilîden ziyade İntihabı Mebusan Kanununa girecek bir ibaredir. Maddeden ihracını teklif ederim.

Yozgat

Süleyman Sırrı

REİS — Niyazi Beyin takririni reye arz ediyorum. Nazarı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar lütfen el kaldırsın... Tereddüt hâsıl olmuştur, lütfen nazarı dikkate alanlar ayağa kalksınlar... Nazarı dikkate almayanlar ayağa kalksınlar... Nazarı dikkate alınmamıştır. (Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin takririni tekrar okundu)

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, faydası vardır, hiçbir mazarratı yoktur, zaten Riyasete

bir vazife tahmil ediliyor. Riyaset bu mazbata nümunelerini olduğu gibi bütün devairi intihabiyeye tevzi ediyor. Ne zarar mutasavverdir, hiçbir zararı yoktur.

HAYDAR RÜŞTÜ BEY (Denizli) — Başkasının hatası yüzünden diğeri muhatap olur mu?

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Bir İntihabı Mebusan Kanunu vardır. Oraya ilâve edilmesi lâzımdır.

REİS — Süleyman Sırrı Beyin takririni reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmmiştir.

İlişikli Mazbatalar

Madde 14. — Meclis Reisi intihapları hakkında şikâyet ve itiraz vukubulan ve nümunesine muvafık olmayan mazbataları Heyeti Umumiyece kur'a ile tefrik edilecek otuz azadan mürekkep mazbataların Tetkiki Encümenine havale eder. Bu Encümen devre esnasında bir iş çıkınca toplanıp onu intaç eder.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Anlamadım efendim.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Encümen iş üzerine iş çıkarmış.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Bu da tabii bir hükümdür. Bir münhal vaki olmuştur, bir mebus intihap edilmiştir. Bu Encümen otomatikman toplanır. Bu tabii belli bir maslahattır. «İş» kelimesindeki mana budur.

ZÜLFİ BEY (Diyarbakir) — Birinci tabıda şubeler vardır. Şimdi ikinci tabıda şubeler kalkmıştır. Niçin kaldırdınız? Esbap nedir?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Lütfen esbabı mucibeyi açınız. Başta onu görürsünüz. Şubelerin buraya taalluku yoktur. Heyeti umumiyesinde söylemekliğiniz lâzımdı. Şubeler bir uzvu zaittir. Şubenin bir kaç vazifesi vardı ki, bunlar da encümenlere verilmiştir. Birincisi; encümenlerin intihabıdır.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Bir sual soracağım.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Sualler sıra ile sorulur, Reis Bey! (Handeler) Efendim. İkincisi; encümenleri teşkil etmek, anket, Meclis tetkikatı hususunda vazifesi vardır. Üçüncüsü namzet göstermektir. Dördüncüsü de birer odadır, oturulur. Bunların hepsi nazarı dikkate alınmıştır. Yeni teşekkül eden parlamentoların bir çoklarında olmadığı da nazarı

dikkate alınarak şubelerin ilgasına taraftar olduk. Birincisi ve ilk vazifesi olan Encümen intihabını Heyeti Umumiyyeye daha büyük bir salâhiyetle ifa eder. Zaten eski nizamnamenin bir fıkrasında görülmüştür ki, şubede intihap edilebilecek aza yoksa, o şube diğer bir şubeden de alır. Buradan da anlaşılıyor ki, lâzım olan azayı aynı şubede bulmak müşküldür. Binaenaleyh şubelerin ipkasına hiç lüzum görmedik. Bunu bir uzvu zait telakki ettik. Bu esbabı mucibemiz de musarrahtır.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Efendim; şubelerin zait olduğunu beyan buyurdunuz. Halbuki, nizamnamede onun yerine muvakkat bir Encümen ikame ediyorsunuz. O halde zait değildir demektir.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Şube de bu işi görmek için bir Encümen intihap ediyordu.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Şubelerin vazifesi yoksa, dediğiniz gibi bir uzvu zait ise, yerine ikame olunan Encümen nedir?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Yalnız bu fiili görüyor, başka bir vazifesi yoktur; senede bir defa içtima ediyor.

REŞİT BEY (Malatya) — Efendim, bu maddede Meclis (30) azayı kur'a ile tefrik eder deniyor.

Meclisi Âli teşekkülünden evvel mi tefrik eder, yoksa sonra mı tefrik eder? Bu tefrik edilen azanın mazbatasını kim tetkik edecek?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Şubelerde öyle değil midir efendim? Hâlâ mazabatı intihabıyesi tetkik edilmeyen birtakım zevat toplanır, tetkik edebilir.

Halbuki, onların içerisinde mazbatası tetkik edilecek mebuslar vardır. Hepsı bir hesaptır. Katiyen tereddüde mahal yoktur.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Tetkik Encümenleri

Madde 15. — Encümen, kur'a ile, beşer azadan mürekkep ihzarı encümenlere ayrılır.

Her ihzarı encümen hafi reyle bir reis ve bir de Mazbata Muharrirliğini ifa edecek kâtip intihap eder.

Tetkik Encümeni Reisi her ihzarı encümenin tetkik edeceği kadar intihap mazbatalarını kur'a ile ayırır.

REİS — On beşinci maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Ihzarı Encümenin Tetkikatı

Madde 16. — Ihzarı Encümen, Tetkik Encümeni Riyaseti vasıtasıyla her türlü tetkikatın icrasına salâhiyettardır.

Encümen, bütün vesaik ve muhaberâtı tetkik ve hükümetin olanca tahkik vesaitine müracaat edebilir.

Tetkikattan sonra kifayet reye arz olunur ve mucibince mazbatası tanzim edilerek Tetkik Encümenine verilir.

REİS — On altıncı maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Tetkik Encümeninin Muamelâtı

Madde 17. — Tetkik Encümeni resen veyahut ihzarı Encümen mazbatalarında görüldüğü talil esbabını tetkik edip, mürettep aza adedinin mutlak ekseriyetiyle bir karar ittihaz eder ve tanzim edeceği mazbatayı Heyeti Umumiyyeye gönderir.

REİS — On yedinci maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mebusluğu Talil Olunan Zatin Kendini Müdafaası

Madde 18. — Mebusluğu talil olunan zat Ihzarı Encümende, Tetkik Encümeninde ve Heyeti Umumiyyede kendini müdafaat etmek veyahut diğer bir mebus vasıtasıyla ettirmek hakkını haizdir.

Bu hak hiçbir surette takyit edilemez.

Müzakereden sonra Heyeti Umumiye kararını ittihaz eder.

REİS — 18 nci maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Bu zevatın kendi haklarında reye iştirak edemeyecekleri.

Madde 19. — Mazbataları tetkik edilen mebuslar kendi haklarındaki reye iştirak edemezler.

REİS — On dokuzuncu maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

İntihabı Tetkik Olunan Mebusun İstifası

Madde 20. — İntihabı tetkik olunan bir mebus, mebusluktan istifa edebilir.

Şu kadar ki, bu istifa keyfiyeti onun intihap mazbatasının tetkik edilmesine mani değildir.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Maddede tetkik edilmesine mani değildir deniyor. Tetkik olunursa mazbatanın kabul ve ademi kabulü Heyeti Umumiyyeye arz edilecek mi, mazbatanın kabulü, ademi kabulü reye vaz edilecek mi, reye arz edilmezse tetkin neticesi ne olacak?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Hakikat tezahür eder. Belki intihabatta suiistimal olmuş olur. Bundan dolayı bir neticeî hükmiye olmuş olur. Eski nizamnamenin 37 nci maddesi sarihtir.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Farzediniz ki, bendeniz Trabzon'dan mebus intihap edildim.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — İnşaallah efendim. (Handeler)

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Manii intihap bir halim vardır. Bunu kendi şuur ve hissiyatım bana ihsas ettirdi ve ben istifa ettim, tekrar istifa ettikten sonra sıfatı teşriiye zail oldu ve bu mahzur da kalmadı. Sizin tekrar tetkik etmenizden fayda nedir?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Nef'enlikanundur. Devairi intihabiyedeki suiistimal meydana çıkar. Zaten eski 31 nci madde sarihtir. Düşünülmüş yazılmıştır.

REİS — Maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mazbatası reddedilen kimse

Madde 21. — Mazbatası Heyeti Umumiyece reddedilen kimsenin yerine bir diğerinin mebus intihabı için Riyaset, ait olduğu makama tahrirat gönderir.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Mebus hakkında «kimse» tabirinin söylenmesi doğru bir şey değildir. 18 nci maddede mebus intihap edilecek zat deniyor. Burada da «zat» demelidir.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Mebusluğu reddedilen kimsedir. Bu mesele müzakerede Feridun Fikri Bey tarafından düşünülmüştür ki; geçen sene de uzun bir münakaşayı mucip olmuştur. Mebusluğu reddedilen zattır, kimsedir, nasıl olsa olur. Teklif buyurunuz. Herif demedik ya! (Handeler)

İHSAN HÂMİT BEY (Ergani) — Efendim, bir mebusun mazbatası Heyeti Umumiyece reddedildi ve dairei intihabiyesine yazıldı. Dairei intihabiyesi tekrar o zatın intihabında ısrar ederse - ki Meşrutiyette bunun emsalini gördük - zannederim Trablusgarp Mebusu mu idi ne idi? Netice ne olacaktır?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, böyle bir meselenin zuhurunda Heyeti Umumiye toplanıp, buna dair kararını verir. Binaenaleyh buraya bu kadar tafsilâtın geçmesi mümkün değildir Nitekim birinci Mecliste Bingazi Mebusu için böyle bir mesele geçmiştir. Onun için her vakayı nizamnameye koyamaz. Bu mesele İntihap Kanununa aittir.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Mazbatası reddedilen bir kimsenin yerine bir diğerinin mebus intihabı denili-

yor. Bundan behemahal, onun yerine bir başkasının intihap edilmesi lâzım geleceği manası çıkar. Halbuki, mazbata, nümuneye muvafık olmadığından reddedilmiştir. Binaenaleyh bu adam tekrar mebus intihap olunabilir. Şu halde «Bir diğerinin» yerine «yeniden» denilmelidir. (Doğru sesleri)

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Kabul ederiz efendim.

REİS — Maddenin şekli müsahhahı okunacaktır efendim.

Mazbatası reddedilen zat

Madde 21. — Mazbatası Heyeti Umumiyece reddedilen zatın yerine yeniden mebus intihabı için Riyaset, ait olduğu makama tahrirat gönderir.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — (Yeniden) aynı manadır. Yerine mebus intihabı yapılır demek lâzımdır.

KÂTİP RUŞEN EŞREF BEY (Afyonkarahisar) — (Yerine) kalacak mı, kalmayacak mı?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — (Yeniden) mebus intihabı demek lâzımdır, efendim. (Muvafık sesleri)

REİS — Şekli müsahhah dairesinde maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BAP

Encümenler

Daimi Encümenlerin Müddetleri, İntihapları ve Bazı Ahkâm

Madde 22. — Her içtimain başlangıcında vazifeleri ertesi içtimaa kadar devam etmek ve azası heyeti umumiyeye izafi rey ile intihap olunmak üzere 17 encümen teşkil olunur.

Meclis Vazifeleri ile Mütenezir Encümenler :

1. Teşkilatı Esasiye Encümeni (On beş aza, bir muvazzaf kâtip) Dahili nizamname işleri bu encümene muhavveldir;

2. Arzuhal Encümeni (Yirmi aza, iki muvazzaf kâtip);

3. Divanı Muhasebat Encümeni (On beş aza, bir muvazzaf kâtip);

4. Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümeni (On aza, bir muvazzaf kâtip);

5. Meclis Kütüphanesi Encümeni (Beş aza. Bunlardan birini Riyaset Divanı İdare Amirleri arasında ayırır. Bu Encümene Kütüphane Müdürü kâtiplik eder);

Bütün hükümet hizmetleriyle mütenezir encümen .

6. Bütçe Encümeni (Yirmi beş aza, bir muvazzaf başkâtip, bir refiki, bir muvazzaf kâtip) Bu Encümen kendine bir de reis vekili intihap eder.

Umumî Bütçe Mazbatasının yazılması ve Müdafası ile mükellef bir mazbata muharririnden başka bu Encümen bir veya muhtelif dairenin bütçe mazbatasını yazmak ve müdafaa etmekle mükellef hususi mazbata muharrirleri dahi intihap edebilir.)

Vekâletlerle mütenazır encümenler. (Hece harfleri tertibiyle) :

7. Bahriye Encümeni (On aza, bir muvazzaf kâtip);

8. Ticaret Encümeni (On beş aza, bir muvazzaf kâtip);

9. Hariciye Encümeni (Keza);

10. Dahiliye Encümeni (Yirmi beş aza, iki muvazzaf kâtip);

Bu Encümene lüzum görüldükçe bir reis vekili de intihap olunur.

İskân, posta, telgraf, telefon işleri bu Encümene muhavveldir.

11. Ziraat Encümeni (On beş aza, bir muvazzaf kâtip);

12. Sıhhiye Encümeni (Keza);

13. Adliye Encümeni (Yirmi aza, iki muvazzaf kâtip);

14. Maliye Encümeni (On beş aza, bir muvazzaf kâtip);

Tapu işleri bu Encümene muhavveldir.

15. Müdafaa-i Milliye Encümeni (On beş aza, bir muvazzaf kâtip);

16. Maarif Encümeni (Keza);

17. Nafia Encümeni (Keza).

Yukarıda encümenlerle tenazuru bulunmayan dairelere müteallik layiha ve teklifler Maliye umuruna ait iseler Bütçe ve Maliye Encümenlerine, bundan başka bütün layiha ve teklifler Dahiliye Encümeninde müzakere olunur.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — İki küçük noktaya işaret etmek istiyorum. Birisi arzuhal kelimesine aittir. Encümen esbabı mucibesinde; «İstida kelimesinde bir hakkın talebinden ziyade tezellülü mucip bir mana bulunduğundan istida kelimesi arzuhal kelimesine tahvil edildi diyor. Bendenizce arzuhal kelimesi aksi vaziyettir. Hali arz etmek gibi. Binaenaleyh tezellül manası mündemiç gibi bir esbabı mucibe ile kabul edilecek olursa zannediyorum ki; varit bir esbabı mucibe kayıt edilmemiş olur. Binaenaleyh asıl istida kelimesidir ki bir talep

mahiyetindedir. Binaenaleyh bir hakkı talep manası daha ziyade istida kelimesinde mündemiçtir. Onun için yalnız bu esbabı mucibe ile kabul ediliyorsa kabul edilmemesi icabeder, kanaatindeyim.

İHSAN HÂMİT BEY (Ergani) — Müracaat Encümeni demek daha muvafıktır.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) (Devamla) — Sonra ikinci arz etmek istediğim nokta; bir yazı meselesidir. Meclis vazifesiyle mütenazır encümenler birden beşe kadar yazılmıştır. Bundan sonra, bütün Meclis hizmetlerine mütenazır encümen yahut encümenler denildiği zaman rakamlar tecdit olunmak yani rakamlar yeniden başlamak lazım gelir. Meclis vazifeleriyle mütenazır encümenler beş tanedir. Bütün hükümet hizmetleriyle mütenazır encümenler şu kadardır diye bir rakam başlamak iktiza ederdi.

HAMİDİ BEY (Ordu) — Maddede; encümenlerde, birer yahut ikişer muvazzaf kâtipler bulunur deniyor. Bu kâtipler mebuslardan mıdır? Yoksa hariçten mi olacak?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Mebuslardan olacak kâtipler, maddede gösterilmiştir. Mebuslar mazbata muharriri ve kâtiptir. Buradakiler muvazzaf kâtiptir.

FAİK BEY (Edirne) — Zabıt kâtibidir, kalem kâtibidir.

HAMİDİ BEY (Ordu) — Sonra zabıt kâtibi vesaire ne varsa mesela Meclis kadrosu kâtipleri neden ibaret ise bunlar da yazılı değildir.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Onlar Meclisin vazaifi dahiliyesine ait olan fasılda zikredilmiştir. Hakkı Tarık Beyefendinin söylediklerine cevap vereyim. Bendeniz fikrimce istida, istirham manasına gelir. Arzuhal kelimesi daha hafiftir. Binaenaleyh arzuhal kelimesi değiştirilmek lazım gelirse layihada baştan aşağıya tebdil edilmek lazımdır. Birçok yerlerde de aynı isim konmuştur. Fikrimizce arzuhal daha muvafıktır. Israr buyurulmamasını rica ederim.

İkincisi; numaralar meselesine gelince, bilahare ileride bir madde göreceksiniz, o maddede denilmiştir ki; muhtelif encümen teşekkül ederse numarası mukaddem olan encümenin reisi o encümene riya-set eder. Binaenaleyh bu teselsülü bozacak olursanız diğer tarafı da bozulmuş olacaktır.

NAİM HÂZİM BEY (Konya) — Efendim, evvelki nizamnamede bir Tahrir Encümeni vardı. Bu nizamnamede tayyedilmiştir.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Kabili tatbik olamayacağını zannediyoruz efendim.

MUHİTTİN NAMİ BEY (Bitlis) — Müdafaa-i Milliye ve Bahriye encümenleri müttahit idi niçin tefrik buyurdunuz.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim her vekâlete mütenazır olarak aldık.

MUHİTTİN NAMİ BEY (Bitlis) — Müdafaa-i memleket noktai nazarından bu mühim değil mi Bey-efendi?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — İkiisi biliştirak aynı işi görebilirler. Onun için madde müsaittir. Muhteliten içtima ederler.

REİS — Efendim, maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

İhtisas Cetveli ve Namzetlik

Madde 23. — Encümen intihaplarına medar olmak üzere mebusların tercüme-i hal varakalarından anlaşılan ihtisaslarını gösterir bir cetvel riyaset canibinden tanzim ile bastırılır ve azaya dağıtılır ve keزالık levhaya talik olunur.

Mebuslar encümen azalıklarına namzetliklerini koyabilirler.

Namzetlerin isimlerini muhtevi cetvel de Riyasetçe bastırılır ve azaya dağıtılır ve keزالık levhaya talik olunur.

Heyeti umumiye Encümen intihapları ancak bu cetvellerin dağıtılmasından dört gün sonra başlar.

DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Madde-i ikinci satırın nihayetinde «İhtisaslarını gösterir bir cetvel» deniyor. İhtisastan sonra «Meslek» kelimesini de ilave etsek daha iyi olur.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Kabul ediyoruz efendim.

REİS — Efendim, maddeye ihtisas kelimesinden sonra (Mesleklerini) kelimesini ilave ediyoruz. Maddeyi musahhah şekilde reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümenlerde Hafi Celse

Madde 24. — Bir encümende gizli celse akdini vekil veyahut encümenin üçte bir azası talep edebilirler.

Gizli celsede encümen azasından ve vekillerden maadası bulunmazlar.

Gizli celse akdi müzakerenin sır olarak muhafazası taahhüdünü tazammun eder.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Efendim; serlevhada «hafi» aşağıda «gizli» tabiri vardır. Her ikisine de gizli demeli.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Tashih ediyoruz efendim.

İHSAN HÂMİT BEY (Ergani) — Böyle bir hafi celsede diğer encümen azası bulunamaz mı?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Bulunamaz efendim.

REİS — Maddenin serlevhasındaki (Hafi) kelimesi gizli olacaktır. Maddeyi bu suretle reye koyuyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümen Azalarının Artırılması, Muhtelit ve Muvakkat Encümenler

Madde 25. — Heyeti Umumiye lüzum görürse encümen azalarının adedini muvakkaten artırabilir ve muhtelit veyahut muvakkat encümenler teşkil eder.

Bu kabil encümenler kendilerine muhavvel işin intacına kadar vazifelerine devam ederler.

Muhtelit encümenlere numara sırasında mukad-dem olan encümenin reisi riyaset ve mazbata muharriri, mazbata muharrirliği eder.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümen Reisi, Mazbata Muharriri, Kâtilbi, Hususi Mazbata Muharriri, Muvazzaf Kâtilbi, Reise Vekâlet

Madde 26. — Her encümen kendine gizli reyle bir reis, bir mazbata muharriri ve bir kâtip intihap eder.

Bir encümende muayyen bir madde için, lüzum görülürse, hususi bir mazbata muharriri intihap olunur.

Muvazzaf kâtipler birden ziyade encümene kâtiplik edebilirler.

Keyfiyetin takdiri Meclis Riyasetine aittir.

Encümen reisinin mazeret veyahut gayubetinde mazbata muharriri ona vekâlet eder. Veyahut ayrıca bir reis vekili intihap olunur.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Bir Encümene Muhavvel İşin Diğer Bir Encümene (Aidiyeti)

Madde 27. — Bir encümen kendisine muhavvel layiha veya teklifin diğer bir encümene ait olduğu mütalaasında bulunursa esbabı mucibe serdederek o encümene havalesini talep etmek hakkını haizdir.

REİS — 27 nci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Diğer Bir Encümenin Mütalaası Alınmak Diğer Bir Encümendeki İş Hakkında Mütalaa Beyan Etmek

Madde 28. — Bir encümen kendisine muhavvel layiha veya teklif veyahut alelittlak bir mesele hakkında mazbatası sonra yine kendi tarafından yazılmak üzere iptida diğer bir encümenin mütalaasını almaya lüzum görürse layiha veya teklifin o encümene havalesini isteyebilir.

Kezalik bir encümen diğer bir encümene muhavvel bir layiha veya teklif veyahut alelittlak bir mesele hakkında mütalaasını beyan etmek üzere o layiha veya teklifin kendisine havalesini isteyebilir.

Bu gibi ahvalde alâkadard olan her iki encümen müttefik iseler Meclis Reisi icabını icra ederek ertesi celsede bundan heyeti umumiyyeye malumat verir.

Şayet iki encümen arasında ihtilaf çıkarsa keyfiyet Reis tarafından Heyeti Umumiyyeye tebliğ olunarak mesele orada müzakere ile halledilir.

Mütalaası sorulan encümen mazbatası diğer mazbatalar gibi basılır ve azaya dağıtılır.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümenlerin Vazifesi

Madde 29. — Encümenler kendilerine muhavvel işlerin tetkikinden başka hiçbir işle meşgul olamazlar.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümenlerin İçtima Mahalli

Madde 30. — Encümenler Meclis binalarında ve kendilerine tahsis edilen odalarda toplanırlar.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümen Ruznameleri

Madde 31. — Encümen ruznameleri encümenler tarafından tanzim ve bir gün evvel bütün vekillere ve mebuslara ilan olunur.

Bununla beraber müstacel bir iş çıkarsa Meclis Reisi veyahut encümen reisi azayı hususi vasıtalarla da toplayabilirler.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Efendim, burada «Encümen ruznameleri encümenler tarafından tanzim olunur» deniliyor. Güzel, bir gün evvel vekillere ve mebuslara ilan olunur. Bu ilan gazete ile olacaksak belki yarın içtima olur, gazeteye ilan vermeye vakit bulunmaz. Eğer levhaya yazılacaksa

25 - 30 encümeni yazacağı ilanları kim okur, kim dinler, düşününüz. Binaenaleyh buna lüzum yoktur. Encümen içtimaa nihayet vermezden evvel, gelecek içtimaa ait ruznameyi tespit eder. Müstacel bir iş çıkarsa Meclis Reisi veyahut encümen reisi azayı yevmi içtimada toplar.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, encümen azasından maadasının da encümen işlerine karışmaya hakkı vardır. Binaenaleyh ondan dolayı onların da bilmesi lazımdır. Heyeti hükümet te, encümenlerde ne müzakere cereyan ettiğini bilmek ister, çünkü alâkadardır. Onun için ruznamelerin ilanı her yerde lazımdır, hiçbir külfeti de mucip değildir.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Esasen encümen azaları bütün tekliflerle alâkadardır. Ben vermiş olduğum teklifi kanununin hangi encümene gittiğini daima takip ederim. İkincisi, Meclisi Âli encümene müstacel bir iş havale eder, encümen bugün toplanır, yarın da içtima için karar verir. Ne ilana ve ne de bir şeye lüzum kalır. Binaenaleyh bu kabili tatbik olmaz.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Biz asıldan bahsediyoruz efendim. Saydığım birçok menafi vardır. Fevkalade içtima olursa müstesnadır. Arz ettiğim gibi Heyeti Hükümet de, encümenlerde ne mesele müzakere edildiğini bilmek ister. Zira alâkadardır. Maddenin aynen kabulünü rica ederim.

Rıyaseti Celileye

Madde 31. — «Encümenler içtimalarına nihayet vermezden evvel gelecek içtimaa ait ruznameyi tespit eder. Müstacel bir iş çıkarsa Meclis Reisi veyahut encümen reisi azayı yevmi içtimaidan evvel de toplayabilir.»

Otuz birinci maddenin yukarıda yazdığım gibi kabulünü teklif ederim.

Yozgat

Süleyman Sırrı

REİS — Bu takriri nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate alınmamıştır.

Maddeyi aynen kabul edenler el kaldırsın... Etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümende Nisap

Madde 32. — Azadan en az üçte biri hazır bulunmadıkça encümenler inikat edemez ve reye müracaat olunamaz.

KADRİ AHMET BEY (Siverek) — Efendim, Encümenden soruyorum : Azası 15 ve 20 olanlar için üçte bir doğrudur. Fakat azası on kişiden iba-

ret olanlar için ne olacak? Üç kişi ile Encümen olur mu?

İHSAN HÂMÎT BEY (Ergani) — Üç buçuk kişi...

CELAL NURÎ BEY (Gelibolu) — Dört olur, her yerde öyledir. Yarım vahide ıblâğ edilir.

KADRÎ AHMET BEY (Siverek) — Dört kişi ile encümen olur mu?

CELAL NURÎ BEY (Gelibolu) — Olur efendim. Kütüphane Encümeni gibi az azalı encümenler vardır. Oralarda olur.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümende Müzakere Ne Vakit Başlar, Muhavvel Evrakın Basılması

Madde 33. — Müstaceliyeti Heyeti Umumiyyede kararlaştırılan maddelerden başka muhavvel işlerin müzakeresine ancak kırk sekiz saat sonra başlanır.

Heyeti Umumiyyede müzakere olunan bir kanunun encümene iade olunmuş bir veyahut daha ziyade maddesinin müzakeresi bundan müstesnadır.

Muhavvel evrak encümen azasından beşi tarafından istendiği takdirde veyahut reisin tensibi üzerine encümene bastırılır.

REİS — Söz isteyen yoktur efendim. Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Encümen Zabıtları, Mazbataların İmzalanmaları,

Takdim ve Havaleleri, Muhalefet Kaydı

Madde 34. — Her encümenin müzakereleri hususaten zaptedilir.

Şu kadar ki, encümen karar verirse harfiyen zabıt da tutulabilir.

Azanın isimleri zabıt ceridesinde tasrih olunur. Bu zaptı aza imzalar.

Encümen mazbatalarını, Reis mazbata muharriri ve kâtipten maada müzakerede hazır bulunmuş aza da imzalar.

Encümenler mazbatalarını Meclis Riyasetine verirler. Riyaset bu mazbataları derhal bastırıp, azaya dağıttırır.

Bu suretle basılıp dağıtılmayan mazbatalar Heyeti Umumiyyede müzakere olunamaz.

Heyeti Umumiye, mazbataların resmi ceride ile neşrine de karar verebilir. Encümen mazbataları Riyasete verildikçe resen zabıt ceridesine ve ruznameye geçer ve levhaya talik olunur.

Bu bapta aza tarafından itiraz vuku bulursa bunun sair müzakere edilecek maddelere tercihan Heyeti Umumiyyede halli lazımdır.

Kendisinin muhalif kaldığı mazbatada musarrah bulunmadıkça tarafından imzalanmış bir mazbata aleyhinde encümen azasından biri söz söyleyemez ve mazbata muharririnden istizahatta bulunamaz.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Efendim, malumu âliniz encümenler içtima ettikleri vakit zabıt defterlerini mevcut azaya kâmilten imza ettiriyorlar. Hepimiz biliyoruz ki bu mümkün olmuyor. Encümen içtima ediyor ve dağıtıyor. Mazbata yapılıyor, kâtip, mazbata elinde olarak, bütün azayı bulup imza ettirinceye kadar vakit geçiyor. Mademki zabıt encümenin mevcut bütün azasına imza ettiriliyor, mazbata da yalnız reis ve mazbata muharriri ve kâtipin imzası kâfidir. Çünkü vesikası zabıttır. Esasen şimdiye kadar teamül böyledir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, azanın isimleri zabıt ceridesinde tasrih olunur deniyor. Zannederim Encümenin maksadı müzakereye iştirak eden aza olsa gerektir. Bendeniz son fıkra hakkında söz söylemek istiyorum. Kendisinin muhalif kaldığı mazbatada musarrah bulunmadıkça, tarafından imzalanmış bir mazbata aleyhinde encümen azasından biri söz söyleyemez ve mazbata muharririnden istizahatta bulunamaz deniyor. Efendim, herhangi bir sebeple, encümen mazbata muharriri veya kâtipi, benim müzakeresinde bulunduğum ve muhalif kaldığım bir noktayı kaydetmemiş olabilir. Binaenaleyh, bu ibare mutlaka tashih olunmalıdır. Encümende muhalif kalmadıkça kaydı kâfidir. Mazbatada imza mahallinde herhangi bir kanunun yüz maddesinin elli maddesine muhalif kaldığını hiçbir mebus ayrı ayrı ifade ve tasrih edemez. Buna imkân yoktur. Binaenaleyh, eski Meclisi Mebusan ve Şûrayı Devlet mazbatalarına bakacak olursak, orada muhalif kalan tekmlil azanın reylerini tasrih ettiğini görürüz. Gerçi mazbata muharrirleri buna mecbur tutulmalıdırlar, mecbur olmalıdırlar. Encümende herhangi mebus herhangi noktaya muhalif kalmış ise tasrih edilmelidir, bunu arzu ediyorum. Fakat kâtipin veya mazbata muharririnin bir ihmali neticesinde benim Heyeti Umumiyyede söz söylemekten memnu olmaktığım caiz değildir. Binaenaleyh Encümenin maksadını böyle anlıyorum. «Kendisi encümende muhalif kalmış olmadıkça» dersek Encümenin maksadı hâsıl olur ve benim arz etmiş olduğum mahzur izale edilmiş olur. Binaenaleyh, bu şekilde tashih edilmesini teklif ve rica ederim.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, bunda bir mahzur yoktur. Bunu kâtip veya mazbata muharriri yapmaz. Aza, imza edeceği zaman «bazı mevadda» veyahut «şu noktaya muhalifim» der. Kısaca keser. Binaenaleyh bu kürsüde söz söylemek hakkını haizdir, şimdiki usul de budur. Bunu tespit ettik.

KADRİ AHMET BEY (Siverek) — Encümen azasından biri söz söyleyemez deniyor. Sözden maksat nedir? Menfi olarak söyleyemez. Fakat müspet olarak daha iyisini söyler.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Aleyhinde söyleyemez, tabii lehinde söyler.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, Celal Nuri Beyin mütalaaları varit değildir. Demin arz ettiğim mahzur daima vardır. Bendeniz encümeninde müzakerede bulunuyorum ve bir kanunun şu veya bu noktasına muhalif kalıyorum. Fakat mazbatanın hini imzasında burada bulunmayabilirim. Mazbatanın imzası anında burada bulunmadığım için muhalefet ettiğim noktaları tasrih edemediğim gibi, mazbatanın içinde de tasrih edilip, edilmediğine vakıf değilim. Bilahara Heyeti Umumiyyeye gelirim ve muhalif kaldığım halde - bu madde bu şekilde kabul edilirse - hakkı müdafaamı bu şekilde kaybetmiş olurum.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Mademki imza etmemiştir, maksat hâsıdır. Biz imza edilmiş bir mazbatadan bahsediyoruz.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — O halde buraya öyle yazmalıdır.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — O şekildedir. İmzalanmamış bir mazbata aleyhinde söyleyebilir, mahzur yoktur.

DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Mazbatanız varsa aleyhinde söz söyleyemezsiniz.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — O halde geri alıyorum.

REİS — Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Layihâ ve Tekliflerin Hangi Mazbata Muharriri Tarafından Müdafaa Edileceği

Madde 35. — Bir layihâ veya teklifi, Heyeti Umumiyyede, başlıca ait olduğu encümen müdafaa eder.

Diğer bir veya daha ziyade encümende aynı layihâ veya teklif hakkında müzakere geçmiş ve mazbata tanzim kılınmış ise o encümenler yalnız ken-

dilerine ait olan madde veya kısımları müdafaa ederler.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Muhavvel Evrakın Ne Vakitte İntaç Edileceği, Bir Encümeniden Diğerine Muhavvel Evrakın İntacı
Müddeti

Madde 36. — Encümenlere muhavvel bir layihâ veya teklif, havalesi gününden nihayet bir buçuk ay içinde heyeti umumiyyeye gönderilmek lazım gelir.

Eğer encümen bu müddette müzakereyi neticelendiremezse esbabı mucibesini Heyeti Umumiyyeye bildirir.

Aksi takdirde mezkûr layihâ veya teklifin doğrudan doğruya ruznameye alınmasını hükümet veya sahipleri istemek hakkını haizdirler.

Bir encümen tarafından diğerine muhavvel mesele, on gün zarfında başarılmak ve kabil olamazsa esbabı mucibesini bildirilmek muktazidir.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Layihâ ve Tekliflerin Teşkilatı Esasiye Kanununa
Muvafakatleri

Madde 37. — Encümenler kendilerine muhavvel veya tekliflerin ilk önce Teşkilatı Esasiye Kanununun metin ve ruhuna mugayir olup olmadığını tetkik etmekle mükelleftirler.

Bir layihâ veya teklifi Teşkilatı Esasiye Kanununa mugayir gördükleri takdirde esbabı mucibesini tasrih ile maddelerin müzakeresine geçmeyip reddederler.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümenlerin Vekâletlere Muhavvereleri

Madde 38. — Encümenler bütün vekâletlerle doğrudan doğruya muhabere edebilirler.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Bir Mebusun İki Ziyade Encümene Aza İntihap Edilmemesi, İntihapları Caiz Olmayan Aza

Madde 40. — Bir mebus ikiden ziyade daimi encümene aza olamaz.

Bütçe Encümenine mensup olanlar diğer encümenine intihap edilemezler.

Divanı Riyaset azası encümenlere intihap edilemezler.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Encümenlerin Vekilleri, Memurları, Mütetassısları ve Teklif Sahiplerini Dinlemeleri

Madde 41. — Encümenler vekilleri ve mütetassısları davet etmek salâhiyetini haizdirler.

Davet edilen vekil bulunamayacağı takdirde namına söz söyleyecek memurun rüesasından birini bulundurur.

Bir kanun teklifinin sahipleri tekliflerinin tetkikine memur olan encümende hazır bulunurlar ve fikirlerini beyan etmek isterlerse mütalaalarının dinlenmesi zaruridir.

Teklif sahibi mevcut değilse davet edilir, gelmediği takdirde encümen işi intacla keyfiyeti mazbataısına derceder.

REİS — Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Misafir Azanın Müzakereye İştirakleri

Madde 42. — Her mebus mensup olmadığı bir encümenin vesaikine ıttıla kesp ve celse gizli değilse müzakerelerine iştirak edebilir. Şu kadar ki orada rey veremez.

Bir encümen, azasından olmayan mebusların mütalaasına müracaat edebilir.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Misafir aza deniyor. Encümene dahil olmayan aza demesi, misafir aza nereden gelmiş.

FALİK BEY (Edirne) — Efendim, sernamelerin mahiyeti kanuniyesi yoktur. Malumat olmak üzere maddenin kenarına yazılacaktır. Bunların bir ehemmiyeti yoktur. Misafir aza muvakkaten encümene gelmiş aza demektir.

REİS — Efendim, tadil tahriri yoktur. Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Sabık Encümenin Mazbatası

Madde 43. — Bir intihap devresi içinde sabık bir encümenin tanzim ettiği mazbatayı tekabül eden yeni encümen müdafaa eder.

ŞÜKRÜ KAYA BEY (Menteşe) — Tekabül etmek demek, mutlaka mazbatayı kabul etmek manasını ifade eder. Yani mecburiyet tahmil ediyor. Binaenaleyh (Edebilir) demek lazımdır.

FALİK BEY (Edirne) — Bir mazbatayı bir encümen tekabül ettikten sonra onun hakkında müdafaa bulunmak mecburiyetinde ve mevkiindedir. Binaenaleyh Şükrü Kaya Beyefendinin buyurdıkları varit değildir. Müdafaa edebilir değil, etmeye mecburdur. Tekabül etmezse vaziyet başkadır.

ŞÜKRÜ KAYA BEY (Menteşe) — Efendim, tekabül, kabul mastarından gelir. Tekabül Arapça, telakki birkabul demektir. Burada tekabül denilince ovrakı kabul etmek manası anlaşılır, yani tesellüm manasını ifade eder. Tesellüm edince demek ki onun hükmünü kabul etmiş demektir. Halbuki niçin bir encümen, geçen bir encümenin kararıyla mukayyet olsun. Behemahal eder diyorsunuz. Edebilir, yani isterse kabul edebilir. Beyefendi, Arapça bilenler biliyorlar ki tekabül kabul manasıdır.

Riyaseti Celileye

Eder yerine edebilir suretinde tashihini rica ederim.

Menteşe

Şükrü Kaya

REİS — Tahriri nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate alınmamıştır.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, Şükrü Kaya Beyefendinin bir noktadan hakları vardır. Tekabül eder demek, kabul etmek mecburiyetini arz eder bir mahiyettedir. Onun için tekabül edebilir ile iktifa etmelidir. Esasen mademki tekabülünden sonra müdafaa, o encümenin vazifesi olacaktır. O halde tekabül edebilirle iktifa etmeli ve ondan sonra bir fıkra ilavesine lüzum görmemelidir.

ŞÜKRÜ KAYA BEY (Menteşe) — Yahut encümen bu manada değildir der ve o suretle mesele de hallolunur efendim.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Tekabül edip etmemek başka maddeye aittir. Bu madde tekabül ettiği takdirde müdafaaasını o encümene bırakıyor. Madde sarıhtır.

Riyaseti Celileye

Maddedeki tekabül eden fıkrasının tekabül edebilir şeklinde tashihini ve yeni encümen müdafaa eder fıkrasının tayyını teklif ederim.

Giresun

Hakkı Tarık

REİS — Tahriri nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate alınmamıştır.

O halde maddeyi reyî âlinize arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Pazartesi günü saat on dörtte içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Müzakerat; Saat : 16,10